

TNC AKTUELLT

Årgång 11(1969):2-3

I N N E H Å L L

Sida 1	Statsbidrag och statlig utredning
" 2	Termen verkstadsgrundfärg och dess definition
" 3	Recensionsomnämningen
" 5	Termen datamaskin

Statsbidrag och statlig utredning

Som framgår av TNCs verksamhetsberättelse för år 1968 erhöll TNC ett driftbidrag på 25 000 kronor för verksamhetsåret 1968/69 enligt beslut den 11 december 1968 av Statens Råd för Vetenskaplig Information och Dokumentation (SINFDOK).

SINFDOK har enligt beslut den 13 maj 1969 beviljat ytterligare 25 000 kronor som driftbidrag för innevarande verksamhetsår.

SINFDOK har den 20 januari 1969 utsett en särskild utredningsman för TNC. Utredningen skall leda till ett förslag om en förbättrad lösning av problemen med nomenklaturfrågornas handhavande. Utredningsmannen skall enligt direktiven

undersöka nomenklaturfrågornas nuvarande behandling, granska Tekniska Nomenklaturcentralens ställning, arbetssätt och organisation

genomgå handlingar, utredningar och annat material som finns tillgängligt i fråga om nomenklaturfrågor och andra förhållanden av betydelse i ärendet

undersöka nomenklaturfrågors behandling i andra länder

för diskussioner med organisationer, institutioner och personer, som kan antas bidra till belysande av nomenklaturfrågorna.

Utredningsman är professor Nils Göran Sjöstrand, Institutionen för reaktorfysik vid Chalmers Tekniska Högskola i Göteborg. Utredningen beräknas vara avslutad den 15 juni 1969.

Termen verkstadsgrundfärg och dess definition

Den färg- och lacktekniska ordlistan, TNC 38, som utkom i början av år 1967, förde in termen verkstadsgrundfärg med följande definition:

rostskyddsfärg avsedd att anbringas på blästrad stålyta och därvid ge ett snabbtorkande skikt som under önskad (angiven) period skyddar stålet vid bearbetning på verkstad, vid lagring, transport och montering; den målade ytan skall bl.a. utan olägenheter kunna svetsas

Den nya termen hade i ordlistearbetets slutskede ingående diskuterats. Bland andra aktuella förslag framfördes bl.a. 'leveransfärg' och 'fabriksfärg'. Termen verkstadsgrundfärg hade emellertid redan vunnit viss tillämpning, bl.a. i fackpressen, och den blev den term som fackmännen slutligen enades om.

Vid en konferens hösten 1968, anordnad av Korrosionsinstitutet, behandlades bl.a. olika typer av verkstadsgrundfärg. Många experter framställde därvid en önskan att ge termen en något vidare definition med hänsyn till den faktiska produktutvecklingen. Korrosionsinstitutet inbjöd därefter till en särskild överläggning av denna fråga, med deltagare även från Färg- och lackforskningsinstitutet och landets ledande färgfabrikanter och TNC. Till överläggningen hade också inbjudits professor em. Paul Nylén i hans egenskap av utredningsman för den färg- och lacktekniska ordlistan. Nylén, som emellertid var förhindrad att närvara vid överläggningen, gav skriftligen en utförlig redovisning av ordproblemet.

Samtliga experter enades om att föreslå följande, något ändrade definition av termen verkstadsgrundfärg:

färg avsedd att anbringas på väl rengjord metallyta för att ge ett skikt som skyddar metallen vid bearbetning på verkstad, vid lagring, transport och montering; färgen behöver i regel ej tas bort före efterföljande målning

Anm. Förkortningen VG-färg kan ofta med fördel ersätta det fullständiga uttrycket.

Olika typer av verkstadsgrundfärg har på senare tid kommit till användning, framför allt för målningsarbeten vid skeppsvarv och vid målning av stålprodukter i industriell skala.

Det amerikanska uttrycket "shop primer" har i Sverige liksom i en del andra länder vunnit en viss utbredning i avsaknad av vedertagen inhemsk term.

Sedan ovanstående definition underställts även andra fackmän bland TNCs rådgivare och därvid ingen invändning anmälts, har TNC beslutat rekommendera den till efterföljd.

Blick på korrosionsordlistan

Utdrag ur några recensioner

Teknisk Information 1969:

"TEKNISK BESTSELLER

Den nordiska korrosionsordlistan TNC 40, som i höstas kom ut från Tekniska nomenklaturcentralen, har goda utsikter att bli en teknisk bestseller på världsmarknaden.

Ordlistan är en samnordisk produkt och det är första gången en TNC-ordlista ger definitioner av tekniska och vetenskapliga termer inte bara på svenska utan också på engelska. Det siktar därigenom in sig på en internationell publik. Själva termerna återges i dansk, finsk, norsk, svensk samt engelsk, tysk och fransk version."

British Corrosion Journal 1969, March

"That the Swedish Academy will ever award the Nobel Prize for Literature for a technical work is unlikely in the extreme. For technical authors aim deliberately at writing which is factual, impersonal and, hence, not infrequently, dull. The first personal singular is anathema, although, if there is more than one author, the royal "we" may sometimes be tolerated. The reporting form which is traditionally employed by most scientists, in their published papers at least, is that most uninspiring of all conjugations, the passive voice. A change would probably be all to the good. Writing which revealed something of the personality of an author, and made him sound like a human being, with prejudices as well as ideas, instead of a kind of computer, would make for more interest and polemic in technical literature. But this kind of sentiment is probably premature. ---

Disappointing though this may be to the lover of fine expression and literary style, it has its compensations. For it means that, given the sketchiest basic knowledge of a language, anyone reasonably well versed in a branch of technology can understand the tenor of a paper in that field with the aid of a specialised dictionary. ---

The present small volume is a glossary of some 350 corrosion terms in the three Scandinavian languages, with equivalents in English, French and German, and with definitions in Swedish and English. Its use does not essentially require a knowledge of Swedish, since there are separate indexes for all the six languages dealt with. Surprisingly, the translation into English has been entrusted to a Dane, Mr. Erik Nielsen, of the Danish Corrosion Centre, who has made a remarkably good job of it on the whole, apart from a curious reluctance to use correct punctuation, where this would often have been decidedly advantageous. Occasionally a word is used which is not quite the one that would have been chosen by an English lexicographer - as, for instance, in the use of the term 'threadform corrosion' instead of 'filiform'.

In the main the terms defined are the more widely used ones, and are well chosen. This little book is authoritative, and will be invaluable to anyone concerned with foreign literature in the corrosion field.

H. SILMAN"

Allgemeine und Praktische Chemie 20-1-1969

"Die Korrosions-ordlista stellt einen unschätzbaren Behelf beim Lesen wissenschaftlicher Literatur dar, da die einzelnen Begriffe auch nach Sprachen getrennt in einem Register angeführt werden. Bei einer weltweiten internationalen Durchdringung der Forschung kann man derartige Publikationen nur begrüßen und den Autoren für ihre Mühe herzlichen Dank sagen.

H. GRUBITSCH"

Efterlängtd ordlista

Utdrag ur recension i Mälaren 1969:4

"När Färg- och lackteknisk ordlista (TNC 38) kom ut för halvtannat år sedan, så påpekade vi att man i densamma saknade en del termer inom hantverksmåleriet, men samtidigt tröstade vi: "TNC arbetar på en ordlista för byggnadsmålning, som man alltså kan placera intill den färg- och lacktekniska i bokhyllan".

Nu har den kommit. Målningsteknisk ordlista (TNC 42) heter den, 140 sidor och 1208 uppslagsord omfattar den, och visst bör man placera den vid sidan av den färg- och lacktekniska i sin bokhylla. Ty så vist har man ordnat det, att vid en del uppslagsord - inte särskilt många, men i alla fall en del - finner läsaren, förutom uppslagsordet och dess engelska översättning, en diskret hänvisning: "(se TNC 38)".

Eller eventuellt: "(se TNC 40)".

Sådant kallas för samordning. TNC 42 är alltså samordnad med TNC 38 och TNC 40 (den sistnämnda är den utmärkta Korrosionsordlista som kom ut på höstkanten 1968).

Vi förstår att redaktionen måste göra så - annars skulle ordlistan förmodligen svälla ut oerhört och någonstans måste man förstås dra en gräns. ---

Till sist en ros: Vi ska vara tacksamma över att de flitiga männen (och kvinnorna?) på Tekniska Nomenklaturcentralen som sannerligen fått vänja sig vid att arbeta under knapphetens kalla stjärna, gång efter annan lyckas åstadkomma ordlistor som blir internationellt erkända. TNC 38 och 40 är sådana exempel och var så säkra: TNC 42 blir ännu ett.

Nu väntar vi med intresse på nästa nr i den serie ordlistor som planerats för byggområdet. N-ng"

Datamaskin - datare - dator - datamat

Lek med ord

I pressen har nyligen framförts ett förslag till synonymord för datamaskin, nämligen dator. Ordet har rekommenderats av Svenska Elektriska Kommissionen, SEK.

Termförslaget har motiverats med att man vill ha ett bekvämt ord och att man vill undvika försvenskning av det engelska computer.

Dessa båda skäl är naturliga. Datamaskin anses inte vara tillräckligt kort, vilket har lett till talspråksformen "en data". Risken att få in en olycklig "försvenskning" av computer får däremot nu anses ringa, detta med tanke på att termen datamaskin använts flitigt under förhållandevis lång tid (termen ingår t.ex. redan år 1956 i Karlqvist-Hellströms preliminära ordlista, utarbetad i samråd med TNC).

Som ytterligare argument för "dator" har anförts önskan att få ett ord med möjlighet att bli internationellt accepterat. Denna möjlighet måste bedömas som begränsad. Ordet är visserligen internationellt uppbyggt (på latinsk grundform), men vilka språkområden står lediga för ett förslag utformat på ensidigt svenskt initiativ?

I England och USA är computer en term med odiskutabel dominans. I Frankrike används numera allmänt ordinateur. Försök att få en fransk motsvarighet till engelskans computer har gjorts i olika sammanhang. Ett sent exempel finner man i tidskriften La Technique Moderne (1969:janvier-février), där ledamoten av franska vetenskapsakademien Maurice Ponte (känd som pionjär inom radartekniken), nämner som tänkbar term le computeur, sedan han först konstaterat, att den enklare varianten le comput tyvärr redan är belagd i annan betydelse, nämligen som namn på kyrklig festkalender. En fransk motsvarighet till dator blir språkriktigt dateur, som har betydelsen av ett slags datumstämpel ("appareil composé de bandes de caoutchouc comportant les chiffres, lettres ou abréviations permettant d'imprimer une date" - Grand Larousse).

I Tyskland är termfrågan under livlig diskussion, naturligt med tanke på uttryck som (elektronische) Datenverarbeitungsanlage. Frågan belyses utförligt i ett av de senare numren av tidskriften Muttersprache. Olika termförslag har framförts, bl.a. "Datomat".

Har man större möjlighet till samordning på det nordiska planet? Det förefaller knappast så.

I Danmark har (februari 1968) Dansk Standardiseringsråd rekommenderat termen datamat vid sidan av datamaskine. Dansk Sprognævn anför mot termen dator den mindre lämpliga tryckväxlingen vid pluralbildningen.

Även i Norge uppges datamat ha vunnit insteg.

Ett användbart verb har också sökts i sammanhanget ("datamaskin-behandla"). Till formen "dator" är det svårt att finna någon acceptabel verbform ("datorera", "datorisera"). En enkel och kort bildning är däremot formen (att) data: datat material osv. Verbet data kan som naturlig avledning få substantivet datore (jämför SEKs synonympar räknemaskin-räknare). Formen "datore" löser emellertid inte frågan om internationell termsamordning.

I den svenska fackpressen har termförslaget dator behandlats på olika sätt. Tidskriften Databehandling (1969:5) reagerar mot vad man kallar kupppartat införande av ny terminologi och riktar uppmärksamheten på det danska förslaget datamat.

I tidskriften Modern Datateknik har man varit mera vacklande. I dess häfte 5 för 1968 är man kritisk: "Langefors och dator i all ära, men den förlösande idén återstår nog att knäcka". Ett knappt år senare (häfte 4 för 1969) presenteras däremot dator under rubriken "Äntligen ett ord", och det heter vidare "Dator är kort och bekvämt... Det anknyter till internationellt ordgods, och låter svenskt."

Om förslaget dator är att betrakta som ett experiment, kan man således konstatera, att experimentet knappast kan leda fram till en eftersträvd internationell eller ens nordisk samhörighet. SEKs rekommendation ställer termen datamaskin som första term. Denna term är alltså jämt invändningsfri. Den talspråkliga kortformen "en data" är att betrakta som en korrekt ellipsbildning.

23.5.1969
ES/mn